

Κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ

23 Νοέμβρη 1985

Π.Α. 14.2

Θ έ μ α : Η οικονομικο-πολιτική κρίση και το ξέπέρασμά της

ΑΠΟ : Σωτήρη Κωστόπουλο

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
<u>Εισαγωγή</u>	3
Λαθεμένοι χειρισμοί	3
Το πρόβλημα υπάρχει	4
Ποτέ πια διαγραφές	4
Πρόταση: Διαγραφή στελέχους μόνο από την Κ.Ε.	5
Ιδιόμορφη η κρίση	6
<u>Α. Τα εξωτερικά αίτια</u>	7
Το περιεχόμενο της κρίσης	7
Το ξεπέρασμα της κρίσης	8
Η ενεργειακή κρίση	8
<u>Β. Τα εσωτερικά αίτια</u>	8
Ανορθόδοξη οικονομική πολιτική	8
Πολιτικοοικονομική κρίση	9
Οι παραλείψεις του ΠΑΣΟΚ	10
Τα οικονομικά αποτελέσματα της πρώτης τετραετίας	
Η στάση της Κυβέρνησης	10
Κερδισμένη οι επιχειρηματίες	10
Υπάρχει αξιοπιστία;	11
Το "λάθος" μας	11
Που είναι η συμμετοχή;	12
Το ΠΑΣΟΚ και το συνδικαλιστικό κίνημα	12
Σύμμαχος της Αλλαγής το συνδικαλιστικό κίνημα	14
Αλλαγή τακτικής	14
Σκληρά αλλά αναγκαία τα οικονομικά μέτρα	15
Επιτακτική ανάγκη η συναίνεση κοινωνικών	
τάξεων και φορέων	16
Συνέχιση της προσπάθειας	17
Δεν πρέπει να καθυστερήσουν τα αναπτυξιακά	
προγράμματα	18
<u>Τι πρέπει να γίνει</u>	18
Α. Ο Δημοκρατικός διάλογος	18
Β. Η Εθνική Λαϊκή Ενότητα	19

Γ. Η ενημέρωση του λαού	21
Δ. Παραγωγή και παραγωγικότητα	22
Ε. Ο ρόλος των μαζικών κινημάτων	22
Ζ. Κοινωνικοποιήσεις-Φορολογία	23
Η. Συσπείρωση - Συμπαρατάξη	23
Θ. Η διακήρυξη του ΠΑΣΟΚ	24
Ι. Η εισοδηματική πολιτική	25
Κ. Η απλή αναλογική	25
Λ. Να ξεκαθαριστεί τι σημαίνει "Αλλαγή"	25

Αθήνα, 20 Νοέμβρη 1985

ΑΠΟ : Σωτήρη Κωστόπουλο

ΠΡΟΣ : την Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ

ΘΕΜΑ : Η οικονομικο-πολιτική κρίση και το ξεπέρασμά της

Εισαγωγή

Σύντροφοι,

Όλοι γνωρίζουμε, ότι το αντικείμενο των εργασιών αυτής της Κ.Ε., της προσδίνει μια ιδιαιτερότητα λόγω του περιεχομένου της, που είναι συνυφασμένο και με τη δύσκολη οικονομική συγκυρία.

Τα πρόσφατα εξαγγελθέντα οικονομικά μέτρα (ο τρόπος που αποφασίστηκαν, ανακοινώθηκαν, καθώς και οι προοπτικές επιτυχίας τους) επισκιάζουν ασφαλώς κάθε άλλο πολιτικό ή κοινωνικό ζήτημα. Στην κυριολεξία, το θέμα που θα μας απασχολήσει έχει ιστορική σημασία, αφού η έκβασή του επηρεάζει καίρια το μέλλον της χώρας και συνακόλουθα την εξέλιξη του Κινήματος.

Λαθεμένοι χειρισμοί

Κρίνω όμως σκόπιμο, να αναφερθώ σύντομα στις παρενέργειές τους, οι οποίες προκάλεσαν ένα σοβαρότατο τριγμό στη συνοχή, την ιδεολογική καθαρότητα και την κομματική πειθαρχία της παράταξής μας.

Πρέπει μάλιστα να τονίσω ότι η εσπευσμένη - κατά την προσωπική μου άποψη-τακτική που ακολουθήσαμε για τη λήψη αποφάσεων τέτοιας σπουδαιότητας, αιφνιδίασε πιστά και αγωνιστικά στελέχη του Κινήματος στο συνδικαλιστικό χώρο. Ήταν μάλιστα σε τέτοιο σημείο, αιφνιδιαστική η περικλοπή για την ΑΤΑ, ώστε η τυχόν ανεπιφύλακτη "συμμόρφωσή τους" να τους εξέδετε ανεπανόρθωτα στα μάτια των εργαζόμενων. Ας μην ξεχνάμε ότι εμείς, η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, τους καθοδηγούσαμε και κατευθύνουμε τα κάθε λογής μηνύματά τους προς την εργατοϋπαλληλική τάξη.

Όταν λοιπόν χρειάστηκε να γίνει η "στροφή των 180 μοιρών", έπρεπε να περιμένουμε κάποιες εύλογες αντιδράσεις, οι οποίες - πιστεύω - ακράδαντα - θα μπορούσαν να υπερκεραστούν με κατάλληλους χειρισμούς.

Δεν παραγνωρίζω το γεγονός, ότι πράγματι επιχειρήθηκαν αυτοί οι χει-

ρισμοί για την επίτευξη μιας συναίνεσης των συνδικαλιστικών εκπροσώπων μας, αλλά θέλω να επισημάνω, ότι δεν επιδείχτηκε από την πλευρά της ηγεσίας η δέουσα υπομονή και επιμονή.

Ήταν απαραίτητο σ' αυτές τις κρίσιμες ώρες να αποφευχθεί με κάθε θυσία η διάσπαση. Όσο αδιάλακτα κι αν αντιδρούσαν τα στελέχη μας, τόσο πιο επίμονα, πειστικά και με επίγνωση των συνεπειών του διχασμού, οφείλαμε - και μπορούσαμε - να εξασφαλίσουμε τη συμπαράταξή τους, στο γεμάτο αγκάδια δρόμο για την εφαρμογή και επιτυχία των οικονομικών μέτρων. Δυστυχώς όμως οι χειρισμοί, δεν απέδωσαν και το αποτέλεσμα ήταν να καταφύγουμε στην απεγνωσμένη λύση των διαγραφών αλλά και πάλι χωρίς να ξεπεράσουμε την πολιτική ουσία του προβλήματος.

Το πρόβλημα υπάρχει

Η απώλεια ήταν σοβαρότατη και το κενό σε όλη του τη διάσταση θα το βρούμε μπροστά μας στο μέλλον... Ας μην επαναπαυόμαστε λοιπόν επειδή η απεργία της 14 Νοέμβρη δεν είχε τη μαζική συμμετοχή που θα μπορούσε τώρα να μας ανησυχήσει.

Θα ήταν μάλιστα πολιτική αφέλεια να πιστέψουμε ότι το 80-85% του ελληνικού λαού, επικροτεί ή δέχεται αδιαμαρτύρητα τη μείωση του εισοδήματός του τέσσερις μήνες μετά την υπόσχεση των "καλύτερων ημερών".

Εξάλλου, πολύ δύσκολα σε τέτοιους καιρούς, ο υπάλληλος μιας εταιρίας απεργεί, όταν ξέρει ότι ο εργοδότης μπορεί να τον πετάξει στο δρόμο και δεν έχει εναλλακτική λύση.

Εύκολα όμως, μπορεί να "απαντήσει" στα οικονομικά μέτρα - που από στρεβλωτική ενημέρωση βαφτίστηκαν "λιτότητα σε βάρος του λαού"- όταν έρθει η ώρα να ψηφίσει στις επόμενες δημοτικές και κοινοτικές εκλογές και μάλιστα τότε που θα είναι πιο αισθητές οι συνέπειες των μέτρων στο πορτοφόλι του. (Αυτά ως προς την ευφορία που μπορεί να κατέκλυσε ορισμένους από μας για την αποτυχία της απεργίας).

Ποτέ πια διαγραφές

Θα ήθελα να επισημάνω, ότι στο θέμα της διαγραφής των στελεχών του Κινήματος, το ΠΑΣΟΚ διεκδικεί την πρωτοπορία από τότε που ιδρύθηκε. Είναι μάλιστα γεγονός, ότι πολύ εύκολα διαγράφουμε κάθε διαφωνούντα στη χάραξη μιας πολιτικής. Και αυτή η στάση έχει αρνητικές συνέπειες, αφού βγαίνει προς τα έξω σαν δείγμα αστάθειας της ηγεσίας μας και

κατ'επέκταση του ίδιου του Προέδρου, ο οποίος τελικά χρεώνεται - προς μέγιστη ζημιά όλων μας - το πολιτικό κόστος της συγκεκριμένης πράξης.

Τα "Πειθαρχικά Συμβούλια" αποδοκιμάζονται όχι μόνο από την πολιτικοποιημένη μάζα αλλά και από τα οργανωμένα μέλη. Ταυτόχρονα λειτουργούν ανασταλτικά στην ελεύθερη και αβίαστη έκφραση των απόψεων κυρίως των στελεχών, με αποτέλεσμα πολλές φορές η λειτουργία παρόμοιων οργάνων να διακρίνεται από υποκειμενισμό.

Οι "αποκεφαλισμοί" όμως πέρα απ'το δυσμενέστατο αντίκτυπο στην κοινή γνώμη, συνεχίζουν μια αιμορραγία η οποία στο ΠΑΣΟΚ έχει γίνει σχεδόν ενδημική. Στόχος μας πρέπει να είναι το στέριωμα και η αύξηση των στελεχών και όχι η μείωσή τους. Οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι και χρόνος και μόχθος πολύς επενδύεται για την προετοιμασία, διαμόρφωση και συμμετοχή τους, μέχρι να αναδειχθούν σε πόλους έλξης των διαφόρων λαϊκών φορέων του μαζικού κινήματος.

Πρόταση : Διαγραφή στελέχους μόνο από την Κ.Ε.

Δεν αρνούμαι - με βαριά πάντως καρδιά - ότι υπάρχουν περιπτώσεις που η διαγραφή επιβάλλεται εκ των πραγμάτων. Όταν όμως πρόκειται για στελέχη που λειτουργούν σε επίπεδο Κ.Ε. και πάνω, η διαγραφή δε θα πρέπει να αποφασίζεται από τα Πειθαρχικά Συμβούλια. Η παραπομπή του ζητήματος διαγραφής ενός τέτοιου στελέχους πρέπει, αντίθετα, να ανήκει ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ στην αρμοδιότητα μιας τακτικής ή έκτακτης Κ.Ε. Μόνο μια παρόμοια διαδικασία θα επισφράγιζε :

- α. Τη δημοκρατικότητα και τη διαφάνεια των ενεργειών μας.
- β. Θα διέλυε κάθε τυχόν μύχιες σκέψεις άλλων στελεχών, που αντιτίθενται στη διαγραφή, αλλά δεν καλούνται να εκφράσουν τις απόψεις τους.
- γ. Θα προστάτευε την προσωπικότητα του Προέδρου του Κινήματος από τυχαίες ή σκόπιμες φημολογίες για αποκλειστική υπαιτιότητά του στους "αποκεφαλισμούς".

Υποβάλλω αυτή την πρόταση όχι μόνο με πλήρη συναίσθηση της πολιτικής μου ευθύνης, ως μέλους της Κ.Ε., αλλά και με σαφή επίγνωση της αποτελεσματικότητάς της και της θετικής απήχησης που θα έχει όχι μόνο στην οργάνωσή αλλά και στην κοινή γνώμη.

Είναι σίγουρο, ότι οι οπαδοί μας θέλουν να παρακολουθούν διεργασίες οι οποίες δε θυμίζουν γκιλοτίνα. Κανείς δεν επικροτεί ούτε βλέπει ευχάριστα το "χαμένο αίμα". Όλοι όμως θα μας περιέβαλαν με την εμπιστοσύνη και την εκτίμησή τους, αν δείχναμε ότι πρώτιστα φροντίζουμε για το "νέο αίμα", πριν χάσουμε έστω και μια σταγόνα από το παλιό.

Ιδιόμορφη η κρίση

Μετά από αυτή την εισαγωγή ας μπούμε στο βασικό μας θέμα. Είναι γεγονός ότι η Ελλάδα περνάει μια ιδιόμορφη κρίση με κύριο χαρακτηριστικό τη συνεχή επιδείνωση της. Θα ήταν πραγματικά ουτοπία αν δεν υποστηριζόταν ότι η οικονομική κρίση προϋπήρχε. Πράγματι, έχει βαθιές ρίζες από το παρελθόν σε επίπεδο δομών της ελληνικής κοινωνίας, εξαιτίας της παραμονής στην εξουσία για πολλές δεκαετίες στην πατρίδα μας συντηρητικών κοινοβουλευτικών και μη κυβερνήσεων. Παράλληλα, πρέπει να θεωρηθεί εξωπραγματική εκείνη η άποψη που υποστηρίζει ότι κρίση δεν υπάρχει ή αν υπάρχει δεν είναι σοβαρή...

Εξάλλου, η οικονομική κρίση συνδέεται με την κοινωνική και την πολιτική κρίση. Θα ήταν ακόμα λάθος να αποκρύψουμε ότι υπάρχουν έντονα στοιχεία κρίσης, τόσο σε επίπεδο διακυβέρνησης της χώρας, όσο και στον πολιτικό λόγο, με όλη την ευρύτητα του όρου.

Βέβαια, σήμερα η κρίση αυτή μπορεί να εντοπιστεί σε διάφορους τομείς και έχει τα παρακάτω βασικά στοιχεία :

1. Σοβαρή κρίση στρατηγικής και τακτικής στην αναζήτηση φυσιολογικής της αντιπολίτευσης σχεδόν στο σύνολό της. Πράγματι, η πολιτική των διαφόρων φορέων διέρχεται έντονη κρίση, σε σχέση με τις κοινωνικές τάξεις και τα διάφορα στρώματα που εκφράζουν οι φορείς αυτοί.
2. Μια ανάλογη κρίση περνάει και το ΠΑΣΟΚ στις σχέσεις του με το ριζοσπαστικό κίνημα, τόσο στις παλιότερες, όσο και στις νέες μορφές του.

Θα ήθελα, στο σημείο αυτό, να αναφερθώ στα εσωτερικά και εξωτερικά οικονομικά αίτια που οφείλεται η σοβαρή και βαθιά κρίση που περνάει, αυτή τη χρονική περίοδο, η ελληνική κοινωνία..

A. Τα εξωτερικά αίτια

Η ελληνική οικονομική κρίση έχει πολύ βαθιές ρίζες που ξεκινούν βασικά μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Τα αίτια της οικονομικής μας καχεξίας τα είχε σωστά διαγνώσει από το 1960-61, ο Πρόεδρος του Κινήματος, Α.Γ. Παπανδρέου, που είχε κληθεί από τον τότε Πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή να αναλάβει το ΚΕΠΕ.

Το περιεχόμενο της κρίσης

Η κρίση, αφορά το γενικότερο πλαίσιο του ελληνικού μεταπρατικού πρότυπου ανάπτυξης, όπως αυτό εξελίχτηκε μετά το σχέδιο Μάρσαλ και τον εμφύλιο πόλεμο στη χώρα μας. Πρόκειται για ένα πρότυπο με κυρίαρχα στοιχεία, τον εξωτερικό δανεισμό, τον παρασιτισμό, το απρογραμμάτιστο, αχαλίνωτο και βραχυπρόθεσμο ή άμεσο κέρδος και την προνομιακή μεταχείριση του κεφαλαίου από τις κυβερνήσεις της Δεξιάς.

Τα τωρινά χαρακτηριστικά της κρίσης τα γνώριζε το ΠΑΣΟΚ και τα είχε επισημάνει σαν αξιωματική αντιπολίτευση. Έτσι, δε χρειάζονται βαθυστόχαστες αναλύσεις για να υποστηρίξει κανείς, ότι υπάρχει κρίση από τη στιγμή που :

- α. η εθνική παραγωγή την τελευταία δεκαετία βρίσκεται σε φθίνουσα κατάσταση,
- β. ο πληθωρισμός καλπάζει,
- γ. η ανεργία αυξάνεται,
- δ. το εξωτερικό χρέος έφτασε τα 18 δις δολάρια,
- ε. το ισοζύγιο πληρωμών διογκώνεται,
- ζ. έχει καταστεί ανύπαρκτη κάθε επενδυτική δραστηριότητα, αφού συνεχίζεται πάνω από τέσσερα χρόνια τώρα η λευκή απεργία των ντόπιων και ξένων επενδυτών.

Δυστυχώς, όταν το 1981 ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας το ΠΑΣΟΚ ήταν δέσμιο ορισμένων υποσχέσεων τις οποίες μάλιστα σ' ένα βαθμό και πραγματοποίησε. Το ερώτημα όμως που μπαίνει εδώ είναι γιατί μετά από ένα σύντομο χρονικό διάστημα δε λειτούργησε πιο συνετά και συγκρατημένα σ' ότι αφορά την απλοχεριά των παροχών;

Ακόμα πρέπει ενδεικτικά να υπογραμμιστεί ότι στη διάρκεια της πρώτης τετραετίας δεν έγιναν σοβαρές προσπάθειες για προσέλκυση νέων επενδύσεων. Η ανυπαρξία, λοιπόν, εισροής ντόπιων και ξένων επενδυτικών κεφαλαίων καθυστέρησαν την ανανέωση και τον εσυγχρονισμό βασικών οικονομικών κλάδων που θα άνοιγαν ελπιδοφόρες μελλοντικές προοπτικές στην παραγωγική ζωή του τόπου.

Το ξεπέρασμα της κρίσης

Κατά συνέπεια τα νέα αναπτυξιακά μέτρα που θα εξαγγελθούν από την Κυβέρνηση, για να πετύχουν, πρέπει ν' αποσκοπούν στην ενθάρρυνση των επενδυτών και στο παράλληλο ξεπέρασμα του σημερινού κατεστημένου πρό-τυπου ανάπτυξης. Πρέπει, δηλαδή, να δίνουν την προοπτική της κοινωνίας που θέλουμε να οικοδομήσουμε μέσα από τις καινούργιες ριζοσπαστικές τομές. Αυτές τις τομές που θα οδηγούν στη δημιουργία του δικού μας πρότυπου που θα είναι αντιπαρασιτικό, αντιμονοπωλιακό και παραγωγικά ορθολογικό. Πρόκειται στην ουσία για το πρότυπο του τρίτου δρόμου προς το σοσιαλισμό, που δε θα αναπαράγει την εκμετάλλευση και τις κρίσεις του προηγούμενου.

Η ενεργειακή κρίση

Μια από τις πιο βασικές εξωτερικές αιτίες της επιδείνωσης της οικονομίας μας είναι ο δυσμενής αντίκτυπος, που είχε και στη χώρα μας - όπως και σε ολόκληρη σχεδόν την Ευρώπη - η γενική κρίση που περνά το καπιταλιστικό σύστημα.

Τα προβλήματα του καπιταλισμού πήραν δραματικές διαστάσεις τα τελευταία 15 χρόνια, όταν εκδηλώθηκε η ενεργειακή κρίση. Πράγματι, με τις ξαφνικές και υπέρογκες, για την τότε χρονική περίοδο (1973 και 1979) αυξήσεις της τιμής του "μαύρου χρυσού" δημιουργήθηκαν, όπως είναι γνωστό, ισάριθμες "παράλληλες" κρίσεις.

Είναι γνωστό, ότι πάρθηκαν μια σειρά από σωστά οικονομικά μέτρα από τις δυτικές χώρες, που κατάφεραν να ξεπεράσουν τις δυο αυτές ενεργειακές κρίσεις. Αντίθετα, η ελληνική κυβέρνηση πήρε ορισμένα ημίμετρα που επιδείνωσαν αργότερα την κατάσταση, ιδιαίτερα με την εμφάνιση στη δεκαετία του '80 της κρίσης του δολαρίου και των υψηλών αμερικάνικων επιτοκίων.

Β. Τα εσωτερικά αίτια

Ανορθόδοξη οικονομική πολιτική

Τα εσωτερικά αίτια της κρίσης της ελληνικής κοινωνίας, μπορεί να συνοψιστούν στη λαθεμένη και απρογραμματιστή οικονομική πολιτική που ακολούθησαν μέχρι το 1981 όλες οι συντηρητικές κυβερνήσεις. Βέβαια, πρέπει να εξαιρεθούν ορισμένα μικρά κυβερνητικά δημοκρατικά διαλείμματα που δεν πρόλαβαν όμως να ολοκληρωθούν, όπως π.χ. εκείνο της διακυβέρνησης της χώρας από το Γ. Παπανδρέου.

Η Δεξιά, ακολούθησε, πράγματι, μια ανορθόδοξη οικονομική πολιτική

που στηρίχτηκε σε αποικιακής σχεδόν μορφής συμβάσεις - επενδύσεις του ντόπιου και πολυεθνικού κεφαλαίου. Στην ιδιωτική, δηλαδή, πρωτοβουλία, αλλά σε εντελώς σαθρές βάσεις, οι οποίες οφέλησαν μόνο μερικές οικογένειες βιομηχάνων-επιχειρηματιών, αλλά αντίθετα κατέστησαν προβληματική τη βιομηχανία.

Αυτή η σαθρή και αντι-αναπτυξιακή οικονομική πολιτική μπορεί να συνοψιστεί στα παρακάτω :

1. Συγκέντρωση του βιομηχανικού δυναμικού στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας, παραοικονομία, παρασιτισμός, δανεισμός με σκανδαλώδεις τραπεζικούς όρους σε επιχειρήσεις, πλήρης και ανεπίτρεπτος προστατευτισμός.
2. Μονοκομματική και γραφειοκρατική δημόσια διοίκηση, σκανδαλώδεις φοροαπαλλαγές, φοροδιαφυγή δεκάδων δισεκατομμυρίων δραχμών, υποτιμολογήσεις και υπερτιμολογήσεις, τραπεζικό σύστημα διαβρωμένο, αναχρονιστικό και κατευθυνόμενο από κομματικά κριτήρια.

Πολιτικοοικονομική κρίση

Η κρίση που διέρχεται η χώρα μας είναι πολιτικοοικονομική, αλλά και ηθική - κατά την εκτίμησή μας - και επεκτείνεται σ' όλους τους κομματικούς φορείς, ιδιαίτερα τους τρεις μεγάλους. Πρέπει, επίσης, να τονίσουμε ότι η κλιμάκωση της κρίσης εντάθηκε το διάστημα πριν από τις εκλογές του Ιούνη εξαιτίας της ιδιόμορφης προεκλογικής τακτικής των κομμάτων. Ποιος μπορεί, πράγματι, να ξεχάσει την απαράδεκτη συμπεριφορά της Ν.Δ. που έδινε αφιδώς απατηλές υποσχέσεις που ποτέ δε θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν; Βέβαια εμείς σαν ΠΑΣΟΚ δεν είμαστε εντελώς αμέτοχοι, αφού παρασυρθήκαμε σ' ένα τέτοιο παιχνίδι.

Η συμβολή πάντως της Δεξιάς στη γέννηση και διαμόρφωση της οικονομικής κρίσης που περνά η χώρα σήμερα, υπήρξε σημαντική, αφού σαν κυβέρνηση διαχειρίστηκε τα οικονομικά προβλήματα από το 1974 μέχρι το φθινόπωρο του 1981.

Παράλληλα, η αξιωματική αντιπολίτευση βαρύνεται σημαντικά και για την ηθική πλευρά της κρίσης, αφού ηθελήμενα λησμόνησε το αντεργατικό αυταρχικό της παρελθόν. Και αυτό αν το συγκρίνουμε με την πρόσφατη προεκλογική περίοδο, που αδιάντροπα υποσχόταν "επίγειους παράδεισους" ξέροντας εκ των προτέρων ότι αυτά ήταν ανέφικτα.

Οι παραλείψεις του ΠΑΣΟΚ

Οποσδήποτε κάνοντας μια σοβαρή αυτοκριτική της κυβέρνησης μας, θα διαπιστωθεί ότι υπάρχουν σε βάρος μας τεράστιες ευθύνες. Η αναζήτηση, μάλιστα, των κύριων αιτίων πρέπει να γίνει και στην ιδεολογία, τη σύνθεση και τη στρατηγική που ακολούθησε το ΠΑΣΟΚ στη διάρκεια της πρώτης τετραετίας της Αλλαγής. Έτσι, πρέπει να τονιστεί ότι την περίοδο αυτή της διακυβέρνησης της χώρας δεν ολοκληρώσαμε τον εκδημοκρατισμό των δομών και των θεσμών του κράτους. Αντίθετα, διατηρήσαμε το συγκεντρωτικό τους χαρακτήρα και τα στεγανά σε κρίσιμους τομείς, όπως π.χ. εκείνος της ΚΥΠ, κ.ά.

Τα οικονομικά αποτελέσματα της πρώτης τετραετίας

Η στάση της κυβέρνησης

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Πρωθυπουργού - που τώρα χρεώνεται και ο ίδιος την κυβερνητική φθορά - τα τελευταία οικονομικά μέτρα που εξήγγειλε η Κυβέρνηση έχουν σαν κύριο στόχο να εξυγιάνουν και να σταθεροποιήσουν τη στρεβλή καπιταλιστική οικονομία. Και αυτό με τη μέθοδο, όπως εγώ την ονομάζω, της "πολύπλευρης λιτότητας", αφού όλες οι τάξεις θα πληρώσουν τα σπασμένα της κρίσης.

Βέβαια, πόσο "πολύπλευρη" είναι αυτή η λιτότητα και πόσο σωστά τα μέτρα και οι χειρισμοί που κάναμε είναι συζητήσιμο. Πράγματι καλέσαμε τις μισθοσυντήρητες τάξεις να συμβάλουν επωμιζόμενες το κόστος της "οικονομικής σταθεροποίησης", δίνοντας στην "ιδιωτική πρωτοβουλία" πάνω από 150 δις δρχ. μόνο από την περικοπή της ΑΤΑ.

Κερδισμένοι οι επιχειρηματίες

Μέσα όμως από την περικοπή της ΑΤΑ το μεγάλο κεφάλαιο θα κερδίσει ακρετά παραπάνω απ'ότι θα δώσει σαν έκτακτη εισφορά. Επιπρόσθετα, θα θιγούν περισσότερο οι μικρομεσαίοι για τους οποίους ισχυριζόμαστε ότι θέλουμε να τους βοηθήσουμε.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε, ότι με τα πρόσφατα μέτρα γίνεται μεταφορά λαϊκού εισοδήματος προς τους επιχειρηματίες με την ευχή και όχι την βεβαιότητα ότι θα κινηθεί η ιδιωτική επενδυτική πρωτοβουλία και δραστηριότητα.

Υπάρχει αξιοπιστία;

Είναι πράγματι γεγονός ότι θα δυσκολευτούμε να γίνουμε πιστευτοί, αφού μετά την οικονομική κρίση του 1983 και την υποτίμηση που επακολούθησε δεν είχαμε σταθεροποιητικά αποτελέσματα. Επιπρόσθετα με πιο αντίκρουσμα σοβαρότητας θα πείσουμε για τις αναπτυξιακές μας προτάσεις, όταν κατά τη διάρκεια της πρώτης τετραετίας δε διεισπραιώθηκαν τρέχουσες οικονομικές υποθέσεις και δεν αμβλύθηκαν οι διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας και της δημόσιας διοίκησης; Απεναντίας. Οι περισσότερες έμειναν όπως ήταν και πολλές χειροτέρεψαν.

Παράλληλα οι γενναίες πράγματι αυξήσεις που δόθηκαν στη διάρκεια της πρώτης τετραετίας στα κατώτερα εισοδήματα μείωσαν την ψαλίδα από τα ανώτερα (ημερομίσθια, μισθοί, συντάξεις). Αυτές όμως έγιναν ή με χρήμα χωρίς αντίκρισμα, ή με αναδιανομή του μερίδιου που αντιπροπεύει η αμοιβή της εργασίας στο ΑΕΠ.

Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αυξηθεί σημαντικά η συμμετοχή της αμοιβής του κεφαλαίου στο ΑΕΠ ή στην καλύτερη περίπτωση να μείνει η ίδια.

Φτάσαμε έτσι στο παράδοξο - που μας δίνει και το στίγμα του "αναξιόπιστου" ταυτόχρονα - να μας καταγγέλει η Ν.Δ. ότι εξαπατήσαμε τον ελληνικό λαό. Και αυτό γιατί δίναμε τη ψεύτικη υπόσχεση για "καλύτερες μέρες", τη στιγμή - που σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του σ.Αρσένη - γνωρίζαμε την πραγματική κατάσταση.

Το "λάθος" μας

Θάταν, λοιπόν, πιο έντιμο να βγούμε, έστω και καθυστερημένα, να ομολογήσουμε ότι μπροστά στην αχαλίνωτη δημαγωγία και τις ψεύτικες υποσχέσεις της Ν.Δ. δεν έπρεπε το λαϊκό κίνημα να χάσει τις εκλογές. Το ΠΑΣΟΚ έπρεπε πάση θυσία να κερδίσει την κυβέρνηση και μάλιστα με αυτοδύναμη πλειοψηφία, πράγμα που τελικά και πέτυχε. Χρησιμοποίησε λοιπόν τη μέθοδο απόκρυψης της αλήθειας από το λαό, ενώ ήξερε το μέγεθος της οικονομικής κρίσης και η οποία με μαθηματική ακρίβεια θα επιδεινωνόταν, αν δεν αποσίζονταν τα πρόσφατα μέτρα.

Είναι λοιπόν γεγονός ότι η οικονομική κρίση προϋπήρχε και τόσο ο Αρσένης, όσο και ο διοικητής της Τράπεζας Ελλάδας την είχαν επισημάνει από την άνοιξη αυτού του χρόνου. Ρωτάμε, λοιπόν, αφού όλα αυτά ήταν γνωστά, γιατί οι εγκέφαλοι του προεκλογικού μας προγράμματος δεν παρουσίασαν ορισμένα σταθεροποιητικά μέτρα στο λαό; Αφού όμως κάτι τέτοιο δε γινόταν, διαπράξαμε ένα άλλο σφάλμα:

στην επιλογή των πρόσφατων οικονομικών μέτρων που εξαγγείλαμε αντί να ζητήσουμε την ουσιαστική συμμετοχή των συνδικαλιστικών και κοινωνικών φορέων στη διαμόρφωση τους, τους κάναμε έγκληση να τ' αποδεχτούν άκριτα και να τα υποστηρίξουν.

Πού είναι η συμμετοχή;

Στο σημείο αυτό μπήκε από την αντιπολίτευση το θέμα της συνέπειας της ηγεσίας μας και όχι συνολικά του ΠΑΣΟΚ. Έγινε, μάλιστα, σκόπιμα, προσπάθεια να περάσει και στη λαϊκή συνείδηση σε σχέση με τις διακηρύξεις της λαϊκής κυριαρχίας, της συμμετοχής και των δημοκρατικών διαδικασιών.

Δόσαμε δηλαδή την εντύπωση ότι πειραματιζόμαστε και διαπράττουμε λάθη επιτρέποντας στους αντιπάλους μας να διαμορφώνουν "έντεχνα" την κοινή γνώμη πως είμαστε "αναξιόπιστοι". Και αυτό με το πρόσχημα ότι δεν εφαρμόζουμε ακόμα και εκείνες από τις αρχές μας, που δεν έχουν κανένα κόστος, όπως η πραγματική συμμετοχή των εργαζόμενων στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής που ακολουθείται.

Για ποιό λόγο π.χ. καθυστερούμε τη θεσμοθέτηση του δημοκρατικού και αποκεντρωμένου προγραμματισμού; Αυτό θα βοηθούσε να δοθεί η εντύπωση στο ευρύτερο κοινό ότι τα κατά καιρούς αποφασιζόμενα μέτρα δεν παίρνονται μόνο από μικρές ομάδες "εμπειρογνωμόνων", αλλά από συλλογικούς και μαζικούς φορείς.

Φυσικά, πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι έγιναν αρκετά συμμετοχικά ανοίγματα προς την πλευρά της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά δε συνεχίστηκαν, όπως είχαμε διακηρύξει, ώστε να ολοκληρωθεί το πλαίσιο μιας αποκεντρωμένης ανάπτυξης της χώρας.

Το ΠΑΣΟΚ και το συνδικαλιστικό κίνημα

Η σύγκρουση της κυβέρνησης με ένα κομμάτι του συνδικαλιστικού κινήματος την ανάγκασε - για να διατηρήσει τον έλεγχο που της επιβάλλει η ευθύνη της για την οικονομία - να "αποδεχτεί" σιωπηρά τη γνωστή από το παρελθόν τακτική της Δεξιάς : την άμεση και κατασταλτική παρέμβαση της Δικαιοσύνης στο συνδικαλιστικό κίνημα. Και είναι φυσικό να καταδικάζεται η υιοθέτηση μιας τέτοιας επιλογής για την επίλυση παρόμοιων διαφορών με την παρέμβαση του κράτους-κυβέρνησης, όταν η χώρα μας διέρχεται μια νέα συμμετοχική φάση. Δηλαδή, γίνεται μια προσπάθεια προς τη σοσιαλιστική κατεύθυνση, όπου σχεδόν όλα τα θέματα και τα προβλήματα που αφορούν τη μέχρι σήμερα λειτουργία κράτους-οικονομίας-κοινωνίας επανεξετάζονται από την αρχή.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, κρίνεται αναγκαίο να επανεξεταστούν, να επαναπροσδιοριστούν και να συγκεκριμενοποιηθούν μελλοντικά κάτω από το νέο δημοκρατικό και σοσιαλιστικό πρίσμα, όλες οι αρχικές επιλογές και νοοτροπίες.

Ταυτόχρονα και σε εύθετο χρονικό διάστημα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί και η φύση-θέση του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος. Πως αυτό αναπτύχθηκε μέσα στο πρότυπο ανάπτυξης των συντηρητικών κυβερνήσεων και τι προοπτικές αυτονομίας από το κόμμα και την κυβέρνηση διανοίγονται μπροστά μας στα νέα αυτοδιαχειριζόμενα-κοινωνικοποιημένα δεδομένα.

Πιστεύω, μάλιστα, ότι καμιά απολύτως πολιτική-οποιασδήποτε προοδευτικής Κυβέρνησης-δεν μπορεί να καρποφορήσει χωρίς την ταυτόχρονη αυτονομία και σεβασμό του συνδικαλιστικού κινήματος. Αν το συνδικαλιστικό κίνημα δε συμμετέχει αυτόνομα και δεν έχει και αυτό την ευθύνη για την παραγωγή και την παραγωγικότητα, δε γίνεται ούτε βήμα προς την ευημερία και τον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας. Θεωρώ, μάλιστα ότι η αυτονομία του συνδικαλιστικού κινήματος και αν χρειαστεί η δομική και θεσμική αναδιάρθρωσή του- όπως συμβαίνει με το ιταλικό και γαλλικό αντίστοιχο πρότυπο-στη βάση των χώρων εργασίας θα αύξανε την ευθύνη των εργαζόμενων και θα εξομάλυνε το συντεχνιακό πνεύμα και τους συντεχνιακούς ανταγωνισμούς. Παράλληλα-με την ενδεχόμενη υιοθέτηση του πριμ- θα διευκολυνόταν η σύνδεση της αμοιβής με την παραγωγικότητα μέσα στη μονάδα παραγωγής, που ειδικά τώρα η αύξηση της αποτελεί προϋπόθεση για την εθνική επιβίωση. Έτσι, μέσα σ' ένα παρόμοιο πλαίσιο-κανόνα δεν μπορεί να εξαιρεθεί το συνδικαλιστικό κίνημα, να μένει δηλαδή στη γωνιά, χωρίς λόγο.

Οι πρόσφατες απεργιακές κινητοποιήσεις πρέπει σοβαρά να μας προβληματίσουν, ώστε να συνδέσουμε την οικονομική πολιτική, από δω και πέρα, με την άμεση ανάγκη προσδιορισμού των σχέσεων μας με το συνδικαλιστικό κίνημα. Κατά τη γνώμη μου η επιλογή αυτή αποτελεί αναγκαία εθνική προτεραιότητα, αν δεν θέλουμε να αποκοπούμε από τον κοινωνικό-μαζικό ιστό της κοινωνίας, να εκφυλιστούμε... και να μας ξεφύγει ο έλεγχος της κατάστασης.

Σύμμαχος της Αλλαγής το συνδικαλιστικό κίνημα

Το ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα πρέπει να γίνει ο συνειδητός σύμμαχος μας στην πορεία προς το σοσιαλισμό και ένας από τους κύριους συντελεστές μιας κάθετης παραγωγικής ανάπτυξης. Μόνο με τη συμπόρευση και με το διάλογο ενός γνήσια αυτόνομου συνδικαλιστικού κινήματος θα πραγματοποιηθεί η αύξηση του εθνικού εισοδήματος που θα διευκολύνει την τελική αναδιανομή του προς το κοινωνικό σύνολο.

Από τα παραπάνω συμπαιράνεται ότι πρέπει να ξεκαθαριστεί η σχέση του ΠΑΣΟΚ με το μαζικό-συνδικαλιστικό κίνημα. Παράλληλα πρέπει να τονιστεί η συλλογική λειτουργία και αυτόνομη δράση των συνδικαλιστικών στελεχών και τέλος να επισημανθεί ο σεβασμός της οργανωτικής αυτονομίας του μαζικού-συνδικαλιστικού κινήματος. Αυτά τα θεωρητικά και πρακτικά, ζητήματα πρέπει να συνειδητοποιηθούν ώστε να διαφοροποιηθούμε από την παραδοσιακή αριστερά, που άλλα λέει στα χαρτιά και άλλα κάνει με την καθημερινή κομματική παρεμβατική της πολιτική στο συνδικαλιστικό χώρο.

Αλλαγή τακτικής

Με τη σειρά του το μαζικό συνδικαλιστικό κίνημα πρέπει να αλλάξει στάση απέναντι στην κυβέρνηση και να μην θεωρεί και προπαγανδίζει π.χ. την ανεργία σαν "κίνημα ανέργων". Αντίθετα πρέπει να την εκτιμάει σε συνάρτηση με τη δυνατότητα εργασίας σε διάφορους τομείς, την κοινωνική χρησιμότητα, τη βιωσιμότητα και την άνοδο της παραγωγής και παραγωγικότητας των επιχειρήσεων.

Παράλληλα, η πολιτική μας πρακτική δεν πρέπει να δίνει έστω και απλουστευμένα την εντύπωση στο συνδικαλιστικό κίνημα ότι -"στριμώχνεται" - ακόμα και στα δικαστήρια - από την κυβέρνηση. Παράλληλα, δεν πρέπει να επιτρέψουμε να γίνεται "συνείδηση" σ' ένα μέρος της κοινής γνώμης, ότι επικρατεί στην κυβέρνηση σύγχυση ιδεών, φαυλότητα στην πολιτική της πρακτική. Αυτό επιφέρει την παραποίηση των αρχών και της ιδεολογίας της, που οδηγεί με τη σειρά του στην κρίση των κοινωνικών αξιών. Πρέπει με κάθε θυσία να μη χάσουμε την αξιοπιστία μας στα μάτια του λαϊκού κινήματος. Για να μπορέσουμε όμως ν' αποκαταστήσουμε σ' ένα βαθμό και τη φθορά που έχουμε υποστεί, απαιτείται η υιοθέτηση μιας συλλογικότερης πολιτικής πρακτικής στη διακυβέρνηση

της χώρας και στην ηγεσία του κόμματος. Μια πρακτική που θα δίνει την εντύπωση ότι δε θέλουμε να διαχειριστούμε την εξουσία μέσα στο υπάρχον σύστημα, όπως αυτό διαμορφώθηκε από τις συντηρητικές κυβερνήσεις στη διάρκεια των τελευταίων πενήντα χρόνων.

Αντίθετα, οι στόχοι και οι φιλοδοξίες μας για την επικράτηση του τρίτου δρόμου προς το σοσιαλισμό δεν πρέπει να περιορίζονται σε κάποιους εκσυγχρονισμούς, που θα έκανε και μια "εκφυλισμένη" σοσιαλδημοκρατία.

Συμπερασματικά, είναι κάτι παραπάνω από σίγουρο ότι μεσοπρόθεσμα η κρίση μπορεί να ξεπεραστεί με βάση την παραπάνω τακτική και νοοτροπία, η οποία πρέπει να γίνει καθημερινή πράξη. Έτσι, μέσα από μια πλουραλιστική σταθερή πορεία προς το σοσιαλισμό, θα οδηγηθούμε στη σταδιακή έξοδο από τις δομές του καπιταλιστικού συστήματος, που πράγματι βρίσκεται σε έντονη σύγχυση.

Σκληρά αλλά αναγκαία τα οικονομικά μέτρα

Ας δούμε όμως και μια άλλη πλευρά του ζητήματος. Τα οπωσδήποτε σκληρά μέτρα που εξαγγέλθηκαν πρόσφατα από την κυβέρνηση είναι όχι μόνο φυσικό αλλά και θεμιτό να προκαλούν ορισμένες αντιδράσεις. Πράγματι, πρόκειται για καθαρά περιοριστικά μέτρα τα οποία-σε πρώτη τουλάχιστον φάση-θήγουν άμεσα το εισόδημα των μισθοσυντηρητών εργαζόμενων, τόσο στον ιδιωτικό όσο, και στο δημόσιο τομέα της οικονομίας.

Παράλληλα, αποσκοπούν στο να ξανακερδηθεί η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων απέναντι στους εταίρους μας στην Κοινή Αγορά. Μια ανταγωνιστικότητα την οποία είχαμε χάσει κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας.

Η κυβέρνηση -δια μέσου του Κ.Σημίτη- έχει τονίσει από την πλευρά της, ότι θα επιμένει στην εφαρμογή των μέτρων που εξήγγειλε γιατί δεν υπάρχει άλλη οικονομική εναλλακτική επιλογή. Είναι γεγονός, ότι σχεδόν όλα τα κόμματα, εκτός από τη ΔΗΑΝΑ, δεν κατάφεραν εκτός από βερμπαλισμούς να προτείνουν μια άλλη ολοκληρωμένη πρόταση.

Αρχίζει, λοιπόν, να συνειδητοποιείται μετά από τους πρόσφατους κληδωνισμούς ότι μόνο με τα εξαγγελθέντα οικονομικά μέτρα μπορεί η χώρα να βγει ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΑ από την οικονομική κρίση και να μπει τελικά με καθυστέρηση τεσσάρων χρόνων στην επιθυμητή φάση της πορείας για αυτοδύναμη ανάπτυξη.

Είναι γεγονός ότι η ανάκαμψη της επενδυτικής και παραγωγικής δραστηριότητας-που σημαίνει αυτόματα βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του λαού με αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων-μπορεί να συμβαδίσει με παράλληλη αύξηση των εξαγωγών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μεσοπρόθεσμα με τη βελτίωση και εξυγίανση του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών και τη μείωση του πληθωρισμού κάτω του 10% .

Επιτακτική ανάγκη η συναίνεση κοινωνικών τάξεων και φορέων

Οι παραπάνω στόχοι μπορεί να επιτευχθούν μόνο αν η κυβέρνηση καταφέρει να κερδίσει τη συναίνεση των ευρύτερων κοινωνικών τάξεων, φορέων και ίσως ορισμένων πολιτικών κομμάτων.

Βέβαια, η κυβέρνηση κατέβαλε ορισμένες προσπάθειες για να εξασφαλίσει αυτή τη συναίνεση και κυρίως στο ΕΣΑΠ στις 16 Σεπτέμβρη. Σ' αυτό το καινούργιο όργανο το οποίο δεν είναι ευρύτατα γνωστό και στο οποίο-εκπροσωπούνται όλες οι κοινωνικές τάξεις-συζητήθηκαν διεξοδικά όλα τα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, στην αντιμετώπιση των οποίων αποβλέπουν τα κυβερνητικά μέτρα.

Είναι γεγονός ότι στη συνεδρίαση αυτή του ΕΣΑΠ υπήρξε ευρύτατη σύμπτωση απόψεων-από φιλοπασοκικούς συνδικαλιστικούς κυρίως κύκλους.- Πράγματι, υπήρξαν κοινοί παρανομαστές- όχι μόνο στις διαπιστώσεις και στους προβληματισμούς που έθεσε η κυβέρνηση- για την πορεία της οικονομίας μας, αλλά ακόμη και στη "φόρμουλα" εξυγίανσης της, εκτός βέβαια από την περικοπή της ΑΤΑ.

Συμφωνούμε με τον Κ.Σημίτη ότι η κυβέρνηση δεν μπορούσε ένα μήνα πριν την εξαγγελία των μέτρων να μιλήσει στους εκπροσώπους των κοινωνικών φορέων και των παραγωγικών τάξεων για την επικείμενη υποτίμηση της δραχμής και για τους περιορισμούς στις εξαγωγές.

Και αυτό γιατί ήταν κάτι παραπάνω από σίγουρο ότι θα σημειωνόταν κίνδυνος κερδοσκοπίας. Γιατί όμως δεν έθεσε στο τραπέζι των συζητήσεων, το θέμα της περικοπής της ΑΤΑ; Γιατί η έστω η φιλοπασοκική ηγεσία της ΓΣΕΕ δεν ενημερώθηκε;

Κάτω λοιπόν απ' αυτές τις συνθήκες τα νέα και σκληρά πράγματα οικονομικά μέτρα δεν μπορούσαν να γίνουν δεκτά από το μαζικό-συνδικαλιστικό κίνημα και από τους ίδιους τους συνδικαλιστές μας.

Βέβαια η κυβέρνηση περίμενε και προσδοκούσε-και εδώ είναι το ΤΡΑΓΙΚΟ ΛΑΘΟΣ της- ότι ο εργαζόμενος λαός θα έδειχνε αμέριστη κατανόηση στην αναγκαιότητα των μέτρων.

Έτσι, σύσσωμη η κυβέρνηση πιάστηκε κυριολεκτικά στον "ύπνο" αφού δεν προετοίμασε ψυχολογικά τον ίδιο της τον εαυτό και πολύ περισσότερο την ευρύτερη κοινή γνώμη για τη δύσκολη οικονομική κατάσταση της οικονομίας και τα μέτρα που επιτακτικά πλέον έπρεπε να ληφθούν για τη σταθεροποίηση της.

Συνέχιση της προσπάθειας

Είναι γεγονός ότι χάθηκε πολύτιμος χρόνος με το αντιδιαλεκτικό ξάφνιασμα της εξαγγελίας των μέτρων. Παρόλα αυτά πρέπει να συνεχιστεί με μεγαλύτερη πειστικότητα η προσπάθεια από τους οικονομικούς, υπουργούς, τα κυβερνητικά και κομματικά στελέχη για να πειστεί ο λαός ότι πράγματι δεν υπήρχε διαφορετική επιλογή από αυτή που εξήγγειλε η κυβέρνηση για τη σταθεροποίηση της οικονομίας.

Είναι παρήγορο το γεγονός ότι ιδίως τα μικρά κόμματα και "ομάδες" που εκπροσωπούνται στη Βουλή-και εννοώ αυτά που βρίσκονται κοντά στη Δεξιά (π.χ. ΔΗΑΝΑ, Γ.Μπούτος, κ.λπ.) -αρχίζουν να διαφοροποιούν τη θέση τους απέναντι στη Ν.Δ. σχετικά με την αναγκαιότητα των οικονομικών μέτρων.

Τέλος δε θα πρέπει να λησμονηθεί ότι και η ΕΟΚ συμφώνησε με τα μέτρα που εξήγγειλε η ελληνική κυβέρνηση για τη σταθεροποίηση της οικονομίας μας. Αυτό σημαίνει ταυτόχρονα ότι η δική μας εκτίμηση δεν ήταν εξωπραγματική. Αντίθετα στηριζόταν σε απaráβατους νόμους της αγοράς και γενικότερα της λειτουργίας μιας υγιούς οικονομίας.

Δεν πρέπει να καθυστερήσουν τα αναπτυξιακά προγράμματα

Στη σημερινή Σύνοδο της Κ.Ε. ίσως συμπληρωθούν τα πρόσφατα εξαγγελθέντα οικονομικά μέτρα- με παράλληλα αναπτυξιακά. Με αυτά στοχεύουμε να εξασφαλίσουμε τη συνέχεια της πορείας για την αυτοδύναμη ανάπτυξης της χώρας μας.

Εύχομαι με τα νέα μέτρα να έχετε επανεξετάσει από την αρχή τη μέχρι σήμερα αναπτυξιακή μας στρατηγική, το ρόλο της γεωργίας, τον προσανατολισμό της βιομηχανίας και βιοτεχνίας καθώς και τις υπόλοιπες οικονομικές δραστηριότητες. Πιστεύω, ακόμα ότι το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας θα έχει καταρτίσει ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ για την ανάπτυξη της τεχνολογίας και τον εκσυγχρονισμό της βιομηχανίας και βιοτεχνίας. Και αυτό για να γίνουν ανταγωνιστικές και κατ' επέκταση ανταγωνιστικά τα ελληνικά προϊόντα στο εξωτερικό.

Τι πρέπει να γίνει

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι οι μισθοσυντήρητοι, συνταξιούχοι- και ειδικά αυτοί που στήριξαν με την ψήφο τους την κυβέρνηση στις εκλογές της 2 Ιούνη '85 δε θέλουν να χαθεί η ευκαιρία της ουσιαστικής αλλαγής στον τόπο μας. Και αυτό παρά την κάποια πικρία που νοιώθουν από τα πρόσφατα οικονομικά μέτρα.

Α. Ο δημοκρατικός διάλογος

Είναι βέβαια κάτι παραπάνω από σίγουρο, ότι η Αλλαγή δεν μπορεί να προχωρήσει με την ανυπαρξία δημοκρατικού διαλόγου με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς. Για τον απλούστατο λόγο ότι η προώθηση της Αλλαγής προϋποθέτει την καθιέρωση ισότιμου δημοκρατικού διαλόγου σε όλους τους χώρους, για όλα τα θέματα και σε όλα τα επίπεδα.

Παράλληλα κρίνεται αναγκαίο να προωθηθεί μελλοντικά ένας εποικοδομητικός διάλογος μεταξύ των κοινωνικών φορέων, των κομμάτων και της κυβέρνησης για την ανεύρεση τρόπων αντιμετώπισης της δύσκολης οικονομικό-κοινωνικής κατάστασης.

Πρέπει μάλιστα να ξεπεραστεί η τωρινή δυσμενής εντύπωση ότι η εξαγγελία των πρόσφατων οικονομικών μέτρων από την κυβέρνηση έγινε με τέτοιο τρόπο ώστε ο λαός και οι κοινωνικοί φορείς να πιστεύουν ότι τους αγνοήσαμε. Σίγουρα πάντως δεν εγγράφεται στο ενεργητικό της τακτικής μας το γεγονός ότι προηγούμενα δεν υπήρξε κανένας απολύτως επικοδομητικός διάλογος μαζί τους.

Εξάλλου, σε γενικότερο πλαίσιο κατά τη διάρκεια της πρώτης τετραετίας διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ δε σημειώθηκε ουσιαστική πρόοδος. Πρέπει να αναγνωρίσουμε πάντως ότι καταβλήθηκαν ορισμένες προσπάθειες που όμως, δεν καρποφόρησαν ώστε να προχωρήσει ο δημοκρατικός διάλογος, σε διάφορα επίπεδα και κρίσιμα θέματα.

Δεν είναι όμως και πολύ εκτός πραγματικότητας αυτοί που υποστηρίζουν ότι η συστηματική αποφυγή του δημοκρατικού διαλόγου ήταν ίσως και μια από τις πιο βασικές αιτίες, που προκάλεσαν την πτώση της ΝΔ και την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση τον Οκτώβρη του 1981.

Πάντως στην περίπτωση των συγκεκριμένων μέτρων θεωρώ απαράδεκτη τη συγκρότηση κάποιας ειδικής ομάδας, εμπειρογνομώνων και τεχνοκρατών, η οποία δεν επεδίωξε τον ουσιαστικό διάλογο με κανένα φορέα και κοινωνική ομάδα. Αντίθετα επεξεργάστηκε μόνη της μια σειρά σοβαρών οικονομικών μέτρων τα οποία η κυβέρνηση εξήγγειλε με τις γνωστές σήμερα δυσμενείς αντιδράσεις.

Β. Η Εθνική Λαϊκή Ενότητα

Μια σωστή πολιτική επιλογή του ΠΑΣΟΚ ήταν και αυτή της Εθνικής Λαϊκής Ενότητας (ΕΛΕ). Ήταν μάλιστα αναγκαία, με την έννοια του απεγκλωβισμού συντηρητικών δυνάμεων που ψήφιζαν τη Δεξιά χωρίς να ανήκουν ταξικά σ' αυτήν. Η ΕΛΕ τους έδινε τη δυνατότητα να συσπειρωθούν γύρω από το σοσιαλιστικό μας φορέα για να φύγει η Ν.Δ. από την εξουσία.

Τώρα, και σε μια δεύτερη φάση-που δε θα είναι πολύ μακριά-πρέπει να μελετηθεί η αντικατάσταση της σημερινής αντίληψης για την ΕΛΕ. Να εμβαδύνουμε δηλαδή στο κατά πόσο οι μεσοπρόθεσμοι συσχετισμοί

δυνάμεων επιτρέπουν τη χάραξη μιας νέας στρατηγικής που θα δώσει τη δυνατότητα να επεκτείνουμε την ΕΛΕ και προς άλλα κόμματα.

Συγκεκριμένα, κατά την εκτίμησή μου, μια διευρυμένη ΕΛΕ θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει όσο το δυνατό ένα πλατύτερο φάσμα οργανωμένων δημοκρατικών και προοδευτικών δυνάμεων της χώρας, κάτω από την πολιτική καθοδήγηση του ΠΑΣΟΚ, που εκφράζει την πλειοψηφία του λαού μας.

Ενθαρρυντικό μάλιστα γεγονός προς αυτή την κατεύθυνση αποτελεί το πρόσφατο παράδειγμα των επιτροπών στήριξης της Αλλαγής που έγινε πριν τις τελευταίες βουλευτικές εκλογές. Κάτι ανάλογο μπορεί και πρέπει να αποτελέσει την αρχή και τη βάση για τη δημιουργία μιας κομματικά διευρυμένης ΕΛΕ.

Μέσα λοιπόν από μια παρόμοια πορεία και διεύρυνση της ΕΛΕ πιστεύω ότι επιπρόσθετα ένα ακόμα σημαντικό κομμάτι του λαού θα απεγκλωβιστεί από τη Δεξιά και έτσι θα ενισχυθεί το ΠΑΣΟΚ που αποτελεί τον βασικό κορμό των προοδευτικών δυνάμεων του τόπου.

Σε καμιά όμως περίπτωση δεν πρέπει σ' αυτή τη φάση-όπως έντεχνα διοχετεύεται στον Τύπο-να υπάρξει διεύρυνση της ΕΛΕ προς τον Μπούτο-Λιβανό ή τη ΔΗΑΝΑ. Μια παρόμοια κίνηση δεν μπορεί, παρά να έχει αρνητικές συνέπειες στις εσωκομματικές μας ισορροπίες. Πράγματι, μια τέτοια ενέργεια μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλη διάσπαση με άγνωστη τη μελλοντική πορεία της χώρας.

Είναι σ' όλους γνωστό, ότι το ΠΑΣΟΚ είναι ένα πολυταξικό κόμμα. Και δεν είναι άκαιρο να υποστηριχτεί ότι οι ψηφοφόροι του ξεκινούν από τη φιλελεύθερη παράταξη και φτάνουν μέχρι ακόμη και την ΕΑΜική αριστερά. Πρόκειται, δηλαδή, για έναν φορέα που μοιάζει με ένα εκκρεμές που κινείται πότε από τη μια ή την άλλη κατεύθυνση και οι περισσότεροι από μας γνωρίζουμε σε ποιο "σημείο" ισορροπεί τα τελευταία χρόνια. Πάντως, το σημερινό ΠΑΣΟΚ δεν έχει σχεδόν σχέση μ' εκείνο του 1974, μετά από τόσες διασπάσεις και αναπροσαρμογές τακτικής, γνωστές ή άγνωστες για το "που το πάμε".

Είναι κάτι παραπάνω από δεδομένο ότι ο λαός που έφερε το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία ήθελε μια πραγματική αλλαγή σε όλους ανεξαιρέτως τους τομείς. Το ΠΑΣΟΚ από το 1981 και μετά ακολούθησε μια πορεία που δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ολοκληρωτικά συνεπής προς αυτή την κατεύθυνση. Δεν θα ήταν εξάλλου άκαιρο να μελετήσουμε-παράλληλα με τη διευρυμένη ΕΛΕ- και τη μελλοντική "συλλογική" "καθοδηγητική" μας λειτουργία στα πλαίσια της συνέχειας και των απαιτήσεων της σοσιαλιστικής μας πορείας.

Βέβαια, μια τέτοια κατεύθυνση προϋποθέτει και αλλαγή "επιλογών" και νοοτροπίας για τις οποίες πρέπει να προβληματιζόμαστε από τώρα. Από αυτές θα εξαρτηθεί αν θέλετε και ο μελλοντικός σοσιαλδημοκρατικός ή γνήσια σοσιαλιστικός προσανατολισμός του ΠΑΣΟΚ. Οποσδήποτε στην παραπάνω διαμόρφωση θα μετρήσει και η θέληση του λαού μας, ο οποίος όπως αποδείχτηκε στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές με το 60% που έδωσε στις προοδευτικές δυνάμεις συνεχίζει να θέλει την πραγματική σοσιαλιστική αλλαγή και όχι σοσιαλαλσιώμενες επιλογές.

Επιπλέον, ο κομματικός μας μηχανισμός που είναι σχεδόν στο σύνολο του υγιής, πρέπει σε μόνιμη βάση να προβληματίζεται από τις επιλογές της Κυβέρνησης. Εγώ πάντως πιστεύω ότι δε θα επιτρέψει παρηκμασμένες σοσιαλδημοκρατικές επιλογές και θα συνεχίσει να πιέζει ώστε η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ να μην στραφεί προς τα εκεί.

Γ. Η ενημέρωση του λαού

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο κόσμος είναι μουδιασμένος και απογοητευμένος για τη μελλοντική επιτυχία των μέτρων, και γιατί δεν ενημερώθηκε έγκαιρα από την κυβέρνηση. Έτσι, λοιπόν, η στάση του, θα εξαρτηθεί: -από τις επόμενες οικονομικές και κοινωνικές κυβερνητικές επιλογές -από την πειστικότητα και αντικειμενικότητα των μέσων μαζικής ενημέρωσης, και -από τη στάση των άλλων κομμάτων της αντιπολίτευσης.

Η κυβέρνηση με τη σειρά της πρέπει να πείσει το λαό ότι θα εξαγγείλει μέτρα που θα βοηθήσουν τελικά στην εφαρμογή κάποιου ρεαλιστικού αναπτυξιακού προγράμματος. Και πρέπει να δοθεί η διαβεβαίωση ότι αυτό θα οδηγήσει σταδιακά στο σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας, όπως αυτός διατυπώνεται στις διακηρύξεις του ΠΑΣΟΚ και βρίσκει

σήμερα ανταπόκριση στα πλαίσια της Εθνικής Λαϊκής Ενότητας.

Παράλληλα η κυβέρνηση δεν πρέπει να αγνοήσει εκείνες τις τάξεις, που έχουν αντικειμενικό συμφέρον να στηρίξουν την κοινωνική Αλλαγή. Έχει λοιπόν καθήκον να ενεργοποιήσει προς αυτή την κατεύθυνση όλους τους μηχανισμούς της πολιτικής της εξουσίας.

Επίσης για να ξανακερδίσει το ΠΑΣΟΚ την αξιοπιστία του σαν πολιτικός φορέας της Αλλαγής, χρειάζεται να προχωρήσει σε μια πολιτιστική επανάσταση. Αυτή δε θα ξεκινήσει από τη βάση, αλλά από τα καθοδηγητικά του στελέχη. Πρέπει μάλιστα να καθορίζεται από μια νέα ζεύξη της θεωρίας με την πράξη και ειδικότερα να συνιστά μια νέα πολιτική πρόταση και ένα νέο ήθος.

Ακόμη θα πρέπει σαν κυβέρνηση να μην παραπαίουμε και ν'αλλάζουμε πολιτικές, αλλά να καθορίζουμε τις προτεραιότητες και να προχωράμε άμεσα στη διαμόρφωση των επιμέρους ρήξεων και στον προσδιορισμό των ενδιάμεσων σταδίων της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. Είναι επίσης αναγκαίο να δώσουμε το στίγμα των νέων σχέσεων παραγωγής που προτείνουμε και το καινούργιο μας μοντέλο ανασύνταξης και ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων.

Δ. Παραγωγή και παραγωγικότητα

Από την πλευρά του το κράτος πρέπει, σε σύντομα χρονικά διαστήματα, να μετατραπεί σε ένα παραγωγικό μοχλό και γερό στήριγμα νέων και ρεαλιστικών προσπαθειών για την αύξηση της παραγωγής και της παραγωγικότητας. Ιδιαίτερα του δημόσιου τομέα και γενικότερα της οικονομίας με ταυτόχρονη εξαφάνιση του υδροκεφαλισμού και της γραφειοκρατίας.

Ε. Ο ρόλος των μαζικών κινημάτων

Το μαζικό κίνημα της χώρας πρέπει επιτέλους να αποκτήσει την αυτονομία του. Ταυτόχρονα να αποτελέσει αυτόνομο και όχι ενεργούμενο παράγοντά στη μελλοντική διευρυμένη ΕΛΕ που θα αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό συνασπισμό των κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων.

Μόνο έτσι θα γίνει πράξη η δυνατότητα συγκεκριμένων στρατηγικών στόχων και προσανατολισμών. Μια τέτοια πολιτική μελλοντική πλατφόρμα, έστω και αν δεν πρόκειται να υλοποιηθεί άμεσα, θα αποτελέσει σαν πρόταση για συζήτηση μια διέξοδο από την τωρινή κρίση, αφού θα βρει τη "συμπαράταξη" της ευρύτερης δημοκρατικής αντιπολίτευσης.

Θα διαμορφώσει παράλληλα νέα πολιτικά και κοινωνικά πλαίσια, με θέσεις και σύγχρονες προτάσεις που θα δίνουν ριζικές λύσεις και θα χαράζουν θετικές προοπτικές για το μέλλον της χώρας μας.

Ζ. Κοινωνικοποιήσεις-φορολογία

Επιβάλλεται επίσης να ξεκαθαρίσουμε ορισμένες διακηρυγμένες αρχές της 3ης Σεπτέμβρη που όλοι μας επικαλούμαστε, όπως τι θα γίνει βραχυπρόθεσμα με την κοινωνικοποίηση του μεγάλου εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου, του ασφαλιστικού και τραπεζικού συστήματος, των κρατικών προμηθειών, της βαριάς βιομηχανίας και του ορυκτού πλούτου της χώρας. Επίσης, να πάρουμε άμεσα θέση για να μην αιωρούνται ερωτηματικά, σχετικά με την αναγκαιότητα επιβολής ελέγχου των τιμών με τη δημιουργία υπηρεσιών κοστολόγησης. Εκείνο πάντως που πρέπει να πάει μπροστά είναι η αύξηση της εθνικής αποταμίευσης υπέρ του δημοσίου. Παράλληλα το δημόσιο και οι δημόσιες επιχειρήσεις πρέπει να γίνουν οι κύριοι φορείς επενδύσεων για την οικονομική ανάπτυξη.

Θέλω μάλιστα να εκφράσω τα θερμά μου συγχαρητήρια στον Τσοβόλα που μέσα από συμπληγάδες προχωράει στην αναδιάρθρωση του φορολογικού συστήματος, που οδηγεί στην ανακατανομή και αναδιανομή των φορολογικών βαρών των Ελλήνων πολιτών με παράλληλη πάταξη της φοροδιαφυγής στους μεγάλους και μικρούς επιχειρηματίες.

Η. Συσπείρωση- Συμπαράταξη

Τέλος, επαναλαμβάνουμε για μια ακόμη φορά ότι η κυβέρνηση αντιμετωπίζει ένα τεράστιο πρόβλημα που συνοψίζεται στο να πείσει το λαό ότι τα πρόσφατα εξαγγελθέντα μέτρα οδηγούν πράγματι στην ανάκαμψη και στη διόρθωση των αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας.

Από την πειστική αυτή εκστρατεία θα κριθεί η έκβαση της οικονομικής κρίσης. Οποσδήποτε η επίλυση των οικονομικών προβλημάτων θα κριθεί κατά βάση στο κοινωνικό επίπεδο. Οι άμεσες όμως μελλοντικές εξελίξεις θα εξαρτηθούν από την επιτυχία ή όχι του ΠΑΣΟΚ να συσπειρώσει το ευρύτερο μαζικό-συνδικαλιστικό κίνημα και να αποτρέψει τα ρήγματα που οι αντίπαλοι του επιχειρούν.

Παράλληλα πρέπει να επιδιωχθεί άμεσα η προώθηση ευρύτερων συναινετικών διαδικασιών, πιο πέρα, δηλαδή, ακόμη από το χώρο που το ΠΑΣΟΚ αντλεί την εκλογική του δύναμη. Αυτό φυσικά σημαίνει ριζική αλλαγή νοοτροπίας και διαφοροποίηση στην αντίληψη για τη διαχείριση της εξουσίας.

Μια τέτοια προσπάθεια, χρειάζεται οποσδήποτε τη λαϊκή συμμετοχή και πρωτοβουλία, μέσα από ένα πρόγραμμα δημοκρατικών τομών και ένα πλατύ κοινωνικό και συνδικαλιστικό "συνασπισμό".

Θ. Η διακήρυξη του ΠΑΣΟΚ

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι η διακήρυξη που βάζει τους στρατηγικούς στόχους του ΠΑΣΟΚ καθώς και αρκετές αποφάσεις Συνόδων της ΚΕ, έχουν (θα μπορούσε να πει κανείς), "ατονίσει". Εδώ φυσικά πρέπει να αναζητηθούν κάποιες πολιτικές ευθύνες στον καθοδηγητικό κομματικό μηχανισμό του κινήματος.

Φυσικά, στη διαμόρφωση της κατάστασης αυτής έχει συμβάλει ουσιαστικά η μη ύπαρξη μέχρι σήμερα ενός συγκεκριμένου σχεδίου μετάβασης στο σοσιαλισμό με το οποίο να καθορίζονται με σαφήνεια οι άμεσοι και μεσοπρόθεσμοι στόχοι. Δεν είναι τυχαίο ότι υπάρχουν αρκετές διαφοροποιήσεις μεταξύ των προγραμματικών δηλώσεων της κυβέρνησης στις αρχές της πρώτης τετραετίας (1981) και στις αρχές της δεύτερης (1985). Αναμφισβήτητα αυτές οι διαφοροποιήσεις πιθανόν να είναι αποτέλεσμα γενικότερων επανεκτιμήσεων, οι οποίες όμως θα έπρεπε να είχαν γίνει μέσα από συλλογικότερες προσπάθειες και εγκαίρως.

Ι. Η εισοδηματική πολιτική

Ακόμα σε κάποια κοντινή μελλοντική φάση θα χρειαστεί να επαναξεταστεί η στάση της κυβέρνησης απέναντι στο μαζικό κίνημα και ειδικά στο θέμα που αφορά την κατάρτιση της εισοδηματικής πολιτικής.

Σε μια δεύτερη φάση θα πρέπει ίσως να αναζητηθούν τρόποι ώστε η ετήσια εισοδηματική πολιτική να καταρτίζεται σε απευθείας συνεργασία εργοδοτών και εργαζόμενων με αντικειμενικό κριτή την κυβέρνηση. Πιστεύω ότι μ' αυτό τον τρόπο το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία δε θα χρεώνεται αποκλειστικά την πολιτική φθορά των συνεπειών κάθε φορά που εξαγγέλεται η εισοδηματική πολιτική.

Κ. Η απλή αναλογική

Όσον αφορά τώρα το θέμα της καθιέρωσης απλής αναλογικής και αυτό πρέπει να απασχολήσει μελλοντικά την κυβέρνηση.

Βέβαια, θα μπορούσε να μελετηθεί σταδιακά - σε σχέση με το στόχο της διευρυμένης ΕΔΕ - μια βελτίωση του ισχύοντος εκλογικού συστήματος αναλογικής προς ένα όσο το δυνατό παραπλήσιο προς τη απλή αναλογική σύστημα που θα εκφράζει αντιπροσωπευτικότερα όλες τις πολιτικές δυνάμεις.

Λ. Να ξεκαθαριστεί τι σημαίνει "Αλλαγή"

Τελειώνοντας την εισήγησή μου, θέλω και πάλι να επισημάνω το εξής: Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε τι εννοούμε με τον όρο "Αλλαγή".

Εννοούμε ένα ριζοσπαστικό πρόγραμμα δομικών μεταρρυθμίσεων που θα οδηγήσει σε κάποια φάση στην αναμέτρηση με το κατεστημένο ή εννοούμε ένα πρόγραμμα ασυντόνιστων και ρεφορμιστικών κατευθύνσεων που θα συγκρουστεί γενικά και αόριστα μόνο με τον παρασιτισμό και τον αναχρονισμό και με την προοπτική ότι στη συνέχεια θα δούμε;

Σύντροφοι, αυτό το βασικό ζήτημα πρέπει να το γνωρίζει ο λαός, ο οποίος μας στηρίζει για να μη μας κατηγορεί, όπως μας κατηγορούν οι πολιτικοί μας αντίπαλοι, ότι τον εξαπατάμε και προσπαθούμε να του αποσπάσουμε την ψήφο με την παραχώρηση ορισμένων παροχών.

Πιστεύω λοιπόν, ότι πρέπει να μιλήσουμε καθαρά, διαφορετικά η λαϊκή αντίδραση θα είναι μεγάλη. Επιπλέον θα βρει την ευκαιρία η παραδοσιακή αριστερά να εκμεταλλευτεί τη φθορά μας αφού κακά τα ψέμματα, η πολιτικοκοινωνική συναίνεση προς το ΠΑΣΟΚ αντί να ισχυροποιείται θ'αναιρείται. Ήδη ο Κύρκος επεξεργάζεται ένα νέο σοσιαλιστικό σχήμα, ενώ το ΚΚΕ προτείνει γενικότερα σα δελεάρ ένα "ευρύτερο λαϊκό μέτωπο".